

การบูรณาการหลักเมตตาเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ
ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

INTEGRATING THE PRINCIPLE OF KINDNESS TO CREATE SAFE FOOD FOR
FARMERS IN THE NONG SUEA TEMPLE COMMUNITY, KRAB YAI UBDISTRICT,
BAN PONG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระครูวิจิตรสรคุณ (สมชัย โชติญาโณ)¹
Phrakhruvichitsarakhun (Somchat Jotiñāṇo)¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, ประเทศไทย¹⁻²
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand¹⁻²

Corresponding Author E-mail: chotiyano49@gmail.com

Received 22 May 2026; Revised 4 June 2026; Accepted 30 June 2026

การบูรณาการหลักเมตตาเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

พระครูวิจิตรสรคุณ (สมชัย โชติญาโณ)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ และ 3) นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยเกษตรกรในชุมชน พระสงฆ์ และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือสะท้อนผ่านการตระหนักรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับผลกระทบของการผลิตอาหารต่อผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม สุขภาพของตนเอง และชุมชน ส่งผลให้เกษตรกรเริ่มปรับพฤติกรรมการเพาะปลูก เช่น การลดการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการดูแลระบบนิเวศในพื้นที่เกษตร 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยดำเนินการผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กิจกรรมการสนทนา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลักเมตตาในการผลิตอาหารได้อย่างเป็นรูปธรรม 3) ผลการสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติสำคัญ ได้แก่ เมตตาต่อผู้บริโภค เมตตาต่อสิ่งแวดล้อม เมตตาต่อตนเอง และเมตตาต่อชุมชน และสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งอธิบายกระบวนการพัฒนาการผลิตอาหารเชิงจริยธรรมของชุมชนผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักรู้ในหลักเมตตา การสะท้อนบทบาทของผู้ผลิตอาหาร การปรับพฤติกรรมการผลิตอาหาร และการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

คำสำคัญ: เมตตา; อาหารปลอดภัย; เกษตรกรรมยั่งยืน; การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

INTEGRATING THE PRINCIPLE OF KINDNESS TO CREATE SAFE FOOD FOR FARMERS IN THE
NONG SUEA TEMPLE COMMUNITY, KRAB YAI SUBDISTRICT, BAN PONG DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

Phrakhruvichitsarakhun (Somchat Jotiñāṇo)

Abstract

This study aimed to: (1) examine the integration of the principle of loving-kindness (Metta) into safe food production among farmers in Wat Nong Suea Community, Krap Yai Subdistrict, Ban Pong District, Ratchaburi Province; (2) organize activities to promote the application of the principle of loving-kindness in safe food production among the community farmers; and (3) propose a model for integrating the principle of loving-kindness into safe food production in Wat Nong Suea Community. This study employed a qualitative research approach using participatory action research (PAR). Key informants included community farmers, Buddhist monks, and other community stakeholders. The research instruments consisted of in-depth interviews, participant observation, focus group discussions, and collaborative learning activities. Data were analyzed through content analysis and descriptive synthesis.

The findings revealed that: (1) the integration of the principle of loving-kindness into safe food production among farmers in Wat Nong Suea Community was reflected in their awareness of the impacts of food production on consumers, the environment, their own health, and the community. This awareness encouraged farmers to modify their agricultural practices by reducing the use of chemical substances, adopting organic fertilizers, and preserving agricultural ecosystems. (2) Activities promoting the integration of loving-kindness into safe food production were implemented through participatory community learning processes, including dialogue, experience sharing, experiential learning, and collective reflection. These activities enhanced farmers' understanding and enabled them to apply the principle of loving-kindness to food production in a practical and tangible manner. (3) The synthesis of the research findings led to the development of a model for integrating the principle of loving-kindness into safe food production. The model consists of four key dimensions: loving-kindness toward consumers, the environment, oneself, and the community. The resulting new body of knowledge was conceptualized as the Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model), which explains the process of developing ethical food production within communities through four stages: awareness of loving-kindness, reflection on the role of food producers, transformation of food production practices, and collaborative community learning.

Keywords: Metta; Food Safety; Sustainable Agriculture; Participatory Learning

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การผลิตอาหารเพื่อสนองความต้องการจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย เกษตรกรและผู้ผลิตอาหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์อาหารที่ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการของสังคม ทว่าในหลายกรณี กระบวนการผลิตอาหารอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของผู้บริโภคเอง การเกษตรที่ใช้สารเคมีอันตราย การปลูกพืชแบบเชิงเดี่ยว และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินความจำเป็นทำให้เกิดปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม สังคมจึงหันมาให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางอาหาร (Food Safety) เพิ่มมากขึ้น การเกษตรที่มุ่งเน้นการผลิตอาหารที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคจึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แนวคิดเรื่องอาหารปลอดภัยไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่ปราศจากสารเคมีและการปนเปื้อนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อาหารที่บริโภคนั้นต้องมีความปลอดภัยต่อสุขภาพทางกายของผู้บริโภค อาหารจะปลอดภัยหรือไม่ขึ้นขึ้นกับการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตราย (hazards) 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านเคมี และด้านจุลินทรีย์ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลัก เมตตา (Mettā) ที่เน้นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความปรารถนาดีต่อสรรพชีวิตทั้งหลาย

อาหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ การบริโภคอาหารที่ปลอดภัยไม่เพียงแต่ส่งผลต่อสุขภาพกาย แต่ยังส่งผลต่อสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้าง หากกล่าวถึงอาหารปลอดภัย นั้นหมายถึงอาหารที่ปราศจากสารเคมีหรือสารพิษที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกาย เช่น ยาฆ่าแมลง สารกันบูด สารปรุงแต่งที่เกินมาตรฐาน ตลอดจนสารตกค้างจากการผลิตในระบบเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม (สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ, 2568) ทั้งนี้ความปลอดภัยของอาหารยังรวมถึงกระบวนการผลิตที่ใส่ใจในสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคอีกด้วย นอกจากนี้ การรับประทานอาหารที่ปลอดภัยยังช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีหรือเชื้อโรค เช่น โรคมะเร็ง โรคระบบทางเดินอาหาร และโรคระบบภูมิคุ้มกันบกพร่อง

องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่าอาหารที่ไม่ปลอดภัยเป็นสาเหตุของโรคที่เกิดจากอาหาร (foodborne diseases) โดยมีการประมาณว่ามีผู้ป่วยประมาณ 600 ล้านคนทั่วโลกในแต่ละปี ซึ่งอาจนำไปสู่การเสียชีวิตของผู้ป่วยหลายล้านคน ดังนั้น การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การผลิตอาหารที่ปลอดภัยยังเกี่ยวข้องกับการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม การเกษตรที่ปลอดภัยช่วยลดการใช้สารเคมีที่มีอันตรายต่อดิน น้ำ และสัตว์ป่า ซึ่งทำให้ระบบนิเวศไม่ถูกทำลาย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนจะช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตอาหารได้ในระยะยาวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Sdg move, 2025)

ในประเทศไทย เรื่องของอาหารปลอดภัยได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยมีนโยบายและโครงการที่ส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยสารพิษ เช่น โครงการเกษตรอินทรีย์ และการเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งเป็น

การเกษตรที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ลดการใช้สารเคมี และเสริมสร้างการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคและเกษตรกรเอง การบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินอาหาร เช่น การติดเชื้อจากแบคทีเรีย สารเคมีตกค้าง รวมถึงการเจ็บป่วยที่เกิดจากการรับสารเคมีในปริมาณมากเกินไป ศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สุภาวรรณ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “โภชนาการเพื่อสุขภาพ” ว่าการบริโภคอาหารที่สะอาดและปลอดภัยสามารถช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ได้ เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคมะเร็ง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งระบุว่าอาหารที่ปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาสุขภาพและป้องกันการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับอาหาร

หลักเมตตาเป็นหนึ่งใน พรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเน้นการแสดงความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยปราศจากเงื่อนไข เมื่อถูกนำมาบูรณาการกับกระบวนการผลิตอาหาร เมตตาจะช่วยให้เกษตรกรตระหนักถึงผลกระทบของการทำเกษตร ต่อสุขภาพของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัย ความยั่งยืน และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธศาสนาในเรื่องของ สัมมาอาชีวะ (Sammā-ājīva) หรือการประกอบอาชีพโดยชอบธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และดำรงชีพด้วยความสุจริต จากการศึกษาในหลายชุมชนพบว่า การบูรณาการหลักเมตตาในการทำเกษตรสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรมีจิตสำนึกในการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีอันตราย และคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค อันจะนำไปสู่การพัฒนาาระบบอาหารที่มีความปลอดภัยและยั่งยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้หลัก อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเกษตรกรให้มีแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่การทำเกษตรที่มีความรับผิดชอบต่อสุขภาพของผู้บริโภคมากขึ้น

ชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นชุมชนที่มีการทำเกษตรเป็นอาชีพหลัก และมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการเกษตรของชุมชนเริ่มเผชิญกับปัญหาทั้งด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต แม้จะมีความพยายามในการปรับปรุงวิธีการเกษตรให้มีความยั่งยืนมากขึ้น แต่ยังคงขาดแนวทางที่ชัดเจนในการสร้างอาหารปลอดภัยที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การบูรณาการหลักเมตตาเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือ เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและแนวทางที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในการผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย โดยบูรณาการหลักเมตตาเข้าสู่กระบวนการเกษตรสามารถเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญ ที่ช่วยให้ชุมชนเกษตรกรวัดหนองเสือสามารถผลิตอาหารปลอดภัยและยั่งยืนได้ และนำหลักเมตตาไปใช้ในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของเกษตรกรให้เห็น

ความสำคัญของการดูแลสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพของผู้บริโภค และการรักษาความสมดุลระหว่างการผลิต และธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำหลักเมตตาตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตาตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอการนำหลักเมตตาตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในบริบทของชุมชนเกษตรกร และพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเพื่อส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยบนพื้นฐานของหลักเมตตาในพระพุทธศาสนา

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ดำเนินการตามวงจรสำคัญ ได้แก่

- 1) การวางแผน (Planning) โดยร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนา
- 2) การปฏิบัติ (Action) โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย
- 3) การสังเกต (Observation) โดยติดตามและเก็บข้อมูลจากการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่
- 4) การสะท้อนผล (Reflection) โดยร่วมกันวิเคราะห์ผลลัพธ์และปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน

การใช้รูปแบบการวิจัยดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยได้อย่างครอบคลุม และนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งสะท้อนกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตอาหารของเกษตรกรในบริบทของชุมชน

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมุ่งศึกษากระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรในบริบทของชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ความรู้

ประสบการณ์ และบทบาทในการผลิตอาหารของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนปรากฏการณ์ตามความเป็นจริง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1) กลุ่มเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือ

เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย เนื่องจากเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีบทบาทโดยตรงในการผลิตอาหารของชุมชน โดยคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูก และยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของโครงการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเพาะปลูก ปัญหาในการผลิตอาหาร และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำเกษตร จำนวนประมาณ 10–15 รูป/คน

2) กลุ่มพระสงฆ์ในวัดหนองเสือ

เป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีบทบาทในการส่งเสริมและถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักเมตตาและหลักสัมาอาชีวะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน ผู้วิจัยคัดเลือกพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการผลิตอาหาร จำนวนประมาณ 2–3 รูป

3) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน แนวทางการพัฒนา และการส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยในพื้นที่ จำนวนประมาณ 2–5 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดประมาณ 15–20 รูป/คน โดยจำนวนผู้ให้ข้อมูลอาจมีการปรับเปลี่ยนหรือลดตามความเหมาะสมของสถานการณ์และความเพียงพอของข้อมูล (Data Saturation)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตั้งแต่การร่วมวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง ครอบคลุม และสะท้อนบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง

3. เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Qualitative and Action Research) ซึ่งมุ่งศึกษากระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรในบริบทของชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลเชิงลึก และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยประกอบด้วยเครื่องมือสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- 2) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
- 3) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory Learning Activities)
- 5) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

- (1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา การวิจัยเชิงคุณภาพ และการพัฒนาชุมชน
- (2) การปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
- (3) การทดลองใช้เครื่องมือเบื้องต้น (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อปรับปรุงความชัดเจนของคำถาม
- (4) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูล วิธีการ และช่วงเวลา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Qualitative and Action Research) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงในบริบทของชุมชน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง ครบคลุม และสะท้อนสภาพความเป็นจริงของชุมชนอย่างแท้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ระยะสำคัญ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทและวิเคราะห์สถานการณ์

ในระยะนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนวัดหนองเสือ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำความเข้าใจบริบทของชุมชน วิถีชีวิตของเกษตรกร และปัญหาในการผลิตอาหาร กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

- 1) การสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการเพาะปลูกและปัญหาที่พบ
- 2) การสัมภาษณ์พระสงฆ์และผู้นำชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนและแนวคิดทางจริยธรรม
- 3) การสังเกตสภาพแวดล้อมและแปลงเกษตรในพื้นที่จริง

ข้อมูลที่ได้ในระยะนี้ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

ระยะที่ 2 การดำเนินกิจกรรมและเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในระยะนี้ ผู้วิจัยร่วมกับเกษตรกร พระสงฆ์ และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัย กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

- 1) การจัดเวทีสนทนาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเกษตรกร
- 2) การจัดกิจกรรมอบรมและเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย
- 3) การทดลองปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกในพื้นที่จริง

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม บันทึกภาคสนาม และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรในระหว่างการดำเนินกิจกรรม

ระยะที่ 3 การติดตามผลและสะท้อนผลการเรียนรู้

หลังจากการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตพฤติกรรมในพื้นที่จริง กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

- 1) การสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ของเกษตรกร
- 2) การติดตามการเปลี่ยนแปลงของวิธีการเพาะปลูก
- 3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกร

ข้อมูลในระยะนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย

ระยะที่ 4 การสรุปและสังเคราะห์ข้อมูล (Conclusion)

ในระยะสุดท้าย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากทุกระยะมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัย กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

- 1) การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหา
- 2) การสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ
- 3) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การพัฒนา Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายกระบวนการผลิตอาหารเชิงจริยธรรมในชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Qualitative and Action Research) ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการตีความหมายของข้อมูลจากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล และการสังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organization)
- 2) การเข้ารหัสข้อมูล (Data Coding)
- 3) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
- 4) การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis)
- 5) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness)
- 6) การสังเคราะห์องค์ความรู้ (Synthesis)

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสังเคราะห์เชิงพรรณนา โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกแหล่งเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาเป็นข้อค้นพบของการวิจัย และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งอธิบายกระบวนการผลิตอาหารเชิงจริยธรรมของชุมชน

6. จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด โดยยึดหลักความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความสมัครใจของผู้เข้าร่วมวิจัย และการคุ้มครองสิทธิของผู้ให้ข้อมูล ตามแนวทางมาตรฐานการวิจัยและข้อกำหนดของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Institutional Review Board: IRB) โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

- 1) การขอความยินยอมโดยสมัครใจ (Informed Consent)
- 2) การคุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล (Confidentiality and Privacy)
- 3) การไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูล (Non-maleficence)
- 4) การให้ประโยชน์แก่ชุมชน (Beneficence)
- 5) ความยุติธรรมในการวิจัย (Justice)
- 6) การขอรับรองจริยธรรมการวิจัย (Ethical Approval)
- 7) การเคารพบริบททางวัฒนธรรมและศาสนา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือสามารถอธิบายได้ผ่านการตระหนักรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับบทบาทของตนในฐานะผู้ผลิตอาหารที่มีผลต่อสุขภาพของผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และชุมชน โดยหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาถูกนำมาใช้เป็นกรอบคิดทางจริยธรรมที่ช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรพิจารณาผลกระทบของการผลิตอาหารต่อผู้อื่นและต่อระบบนิเวศในพื้นที่ จากการศึกษาบริบทของชุมชนพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกพืชผักและพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยในอดีตการผลิตอาหารมักเน้นผลผลิตและรายได้เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม จากกระบวนการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน ทำให้เกษตรกรเริ่มตระหนักว่าการผลิตอาหารมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้บริโภคและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การบูรณาการหลักเมตตาในการผลิตอาหารจึงสะท้อนให้เห็นผ่านการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกร โดยเกษตรกรเริ่มให้ความสำคัญกับการผลิตอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น เช่น การลดการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือการใช้วิธีการควบคุมศัตรูพืชตามธรรมชาติ แนวทางดังกล่าวช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและช่วยให้ผลผลิตมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัย สามารถอธิบายได้ผ่าน 4 มิติสำคัญ ได้แก่

- 1) เมตตาต่อผู้บริโภค โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของอาหารที่ผลิตขึ้น
- 2) เมตตาต่อสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ และระบบนิเวศ
- 3) เมตตาต่อตนเอง โดยคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของเกษตรกรในการทำงาน
- 4) เมตตาต่อชุมชน โดยการส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย

ดังนั้น ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางจริยธรรมที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการปฏิบัติจริงในการทำเกษตรกรรม ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการผลิตอาหารที่ปลอดภัยและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเปิดโอกาสให้เกษตรกร พระสงฆ์ และผู้วิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทดลองแนวทางการผลิตอาหารที่ปลอดภัยในบริบทของชุมชน กระบวนการจัดกิจกรรมดังกล่าวเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญของการผลิตอาหารปลอดภัย โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเกษตรกรในชุมชน เพื่อเปิดพื้นที่ให้เกษตรกรได้สะท้อนประสบการณ์เกี่ยวกับการเพาะปลูกในพื้นที่ รวมถึงปัญหาและความท้าทายที่พบในการผลิตอาหาร เช่น การใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช ต้นทุนการผลิต หรือผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค

จากกระบวนการสนทนาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกษตรกรเริ่มตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตอาหารกับสุขภาพของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้นำหลักเมตตาในพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบแนวคิดในการสนทนา เพื่อให้เกษตรกรได้พิจารณาบทบาทของตนในฐานะผู้ผลิตอาหารที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้อื่น การสนทนาดังกล่าวช่วยให้เกษตรกรเห็นว่าการผลิตอาหารปลอดภัยเป็นการแสดงออกถึงความเมตตาต่อผู้อื่น และเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ภายหลังจากการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของเกษตรกรในชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนแนวทางการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การทดลองใช้สมุนไพรหรือจุลินทรีย์ชีวภาพในการควบคุมศัตรูพืช และการจัดการแปลงเกษตรที่ลดการใช้สารเคมี กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้เกษตรกรได้ทดลองปรับวิธีการเพาะปลูกของตนเอง และเรียนรู้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน โดยเกษตรกรได้มีโอกาสแบ่งปันประสบการณ์และแนวทางการทำเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติในชุมชนมาทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพาะปลูก การแลกเปลี่ยนความรู้ดังกล่าวช่วยให้เกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการผลิตอาหารที่ปลอดภัยและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ผลจากการดำเนินกิจกรรมยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกร โดยเกษตรกรบางรายเริ่มปรับวิธีการเพาะปลูก เช่น การลดการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือการใช้วิธีการควบคุมศัตรูพืชตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเมตตา มาประยุกต์ใช้กับการผลิตอาหารได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลแล้ว การจัดกิจกรรมยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และสมาชิกในชุมชนช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาระบบอาหารของชุมชน

ดังนั้น ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตา มาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยสามารถช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับการผลิตอาหารในชีวิตประจำวัน กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงช่วยส่งเสริมการผลิตอาหารที่ปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาระบบอาหารที่ยั่งยืนในระยะยาว

3. รูปแบบการนำหลักเมตตา มาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาบริบทของชุมชน การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และการสังเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถพัฒนา รูปแบบการนำหลักเมตตา มาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยอธิบายกระบวนการพัฒนาการผลิตอาหารปลอดภัยโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติของเกษตรกร รูปแบบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชนเกษตรกรรมไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดความรู้ทางเทคนิคด้านการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการสร้างความตระหนักรู้ทางจริยธรรมของเกษตรกรเกี่ยวกับผลกระทบของการผลิตอาหารต่อชีวิตของผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม หลักเมตตาในพระพุทธศาสนาจึงทำหน้าที่เป็นกรอบคิดที่ช่วยให้เกษตรกรมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตอาหารกับความเป็นอยู่ของผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม สุขภาพของตนเอง และความเข้มแข็งของชุมชน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถพัฒนา รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 รูปแบบ ได้แก่ เมตตาต่อผู้บริโภค เมตตาต่อ

สิ่งแวดล้อม เมตตาต่อตนเอง และเมตตาต่อชุมชน โดยแต่ละมิติสะท้อนบทบาทของเกษตรกรในการผลิตอาหารที่คำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคลและสังคมในด้านต่าง ๆ

1) รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งหมายถึงการตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ได้รับผลผลิตจากการเพาะปลูกของเกษตรกร เกษตรกรจึงควรคำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร เช่น การลดการใช้สารเคมี การเลือกใช้วิธีการเพาะปลูกที่ปลอดภัย และการควบคุมคุณภาพของผลผลิตก่อนนำออกจำหน่าย

2) รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนการตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทำเกษตรกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ และระบบนิเวศ การทำเกษตรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมจึงเน้นการใช้วิธีการเพาะปลูกที่ลดผลกระทบต่อธรรมชาติ เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชหมุนเวียน หรือการใช้วิธีการควบคุมศัตรูพืชตามธรรมชาติ

3) รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อตนเอง ซึ่งหมายถึงการตระหนักถึงสุขภาพและความปลอดภัยของเกษตรกรในการทำงาน เกษตรกรที่ใช้สารเคมีจำนวนมากอาจได้รับผลกระทบต่อสุขภาพของตนเอง ดังนั้น การปรับวิธีการเพาะปลูกให้ปลอดภัย เช่น การลดการใช้สารเคมี หรือการใช้วิธีการเกษตรแบบธรรมชาติ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยดูแลสุขภาพของเกษตรกรในระยะยาว

4) รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การพัฒนาการผลิตอาหารปลอดภัยจึงไม่ใช่หน้าที่ของเกษตรกรเพียงคนเดียว แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัย การช่วยเหลือกันในการพัฒนาแปลงเกษตร หรือการสร้างเครือข่ายการผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชน ผลการวิจัยยังพบว่า การพัฒนารูปแบบดังกล่าวเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร พระสงฆ์ และผู้วิจัย ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการดำเนินชีวิตและการทำเกษตรกรรมในชีวิตประจำวัน กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับบทบาทของเกษตรกรในฐานะผู้ผลิตอาหารที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้น รูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นแนวทางที่ช่วยเชื่อมโยงคุณค่าทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนากับการปฏิบัติจริงในกระบวนการผลิตอาหารของเกษตรกร รูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชนเกษตรกรรมอื่น ๆ ได้ โดยเน้นการสร้างความรู้ทางจริยธรรม การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน และการพัฒนาการทำเกษตรที่คำนึงถึงผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม สุขภาพของผู้ผลิต และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษานำหลักเมตตาตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักเมตตาตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือสามารถอธิบายได้ผ่านการตระหนักรู้ทางจริยธรรมของเกษตรกรเกี่ยวกับผลกระทบของการผลิตอาหารต่อผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม สุขภาพของตนเอง และชุมชน โดยหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นกรอบคิดที่ช่วยให้เกษตรกรมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการทำเกษตรกับความเป็นอยู่ของผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการผลิตอาหารให้มีความปลอดภัยมากขึ้น เช่น การลดการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการดูแลกระบวนการเพาะปลูกอย่างระมัดระวัง ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา หวังวรงค์ และคณะ (2561) ที่ศึกษาแนวทางพุทธวิธีอาหารปลอดภัยที่ยั่งยืนด้วยสัมมาอาชีวะสำหรับสังคมไทย ซึ่งพบว่าการสร้างระบบอาหารปลอดภัยต้องอาศัยการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ โดยการทำหน้าที่ของผู้ผลิตอาหาร ผู้บริโภค และภาครัฐต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนและการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือเริ่มตระหนักว่าการผลิตอาหารไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่เป็นกิจกรรมที่มีมิติทางจริยธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้บริโภคและสวัสดิภาพของสังคมโดยรวม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณะกรรมการภาคีความร่วมมือจังหวัดชัยภูมิ (2557) ที่ศึกษาโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพบว่าการผลิตอาหารปลอดภัยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น การเรียนรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร และการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม โดยเฉพาะการลดการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารชีวภาพ และการพึ่งพาตนเองด้านการผลิตอาหาร ผลการวิจัยครั้งนี้พบลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางการเพาะปลูกไปสู่การผลิตอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น

ในขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร ต้นวัฒนธรรม และคณิต เขียววิชัย (2562) ที่ศึกษารูปแบบชุมชนอาหารปลอดภัยของระบบการเกษตรที่สนับสนุนโดยชุมชนในพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งพบว่าการสร้างชุมชนอาหารปลอดภัยต้องอาศัยการรวมกลุ่มของผู้ผลิตและผู้บริโภค การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และการพัฒนากระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ งานวิจัยครั้งนี้ก็พบว่าการบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยเกิดขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการผลิตอาหารที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาสัก เตชะชั้นหมาก และคณะ (2566) ที่ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหารระดับครัวเรือนและชุมชนในจังหวัดลพบุรี ซึ่งพบว่าปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยคือการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะของเกษตรกร งานวิจัยครั้งนี้ก็พบว่าการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Songklang et al.(2018) ที่ศึกษารูปแบบความมั่นคงทางอาหารและการจัดการอาหารปลอดภัยในชุมชน ซึ่งพบว่าการปลูกผักสวนครัว การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย และการเข้าถึงแหล่งอาหารในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชน งานวิจัยครั้งนี้พบว่าเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือมีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกและการผลิตอาหารปลอดภัย ซึ่งช่วยส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Songsrirote (2015) ที่พบว่าศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนและการแบ่งปันความรู้ภายในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการจัดการด้านอาหารของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Plungsricharoensuk et al. (2017) ที่พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่นำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การตระหนักถึงปัญหา การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน การสรุปบทเรียน และการขยายผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าการตระหนักรู้เกี่ยวกับหลักเมตตาและผลกระทบของการผลิตอาหารต่อผู้อื่นเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตอาหารของเกษตรกร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sitthisuntikul et al. (2019) ที่เสนอว่าการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารในชุมชนเกษตรอินทรีย์ต้องอาศัยการพัฒนาตนเองของเกษตรกร การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบอาหารของชุมชน งานวิจัยครั้งนี้ก็พบว่าการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรช่วยส่งเสริมให้เกิดการผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชน

ในอีกด้านหนึ่ง ผลการวิจัยยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Khuesai et al. (2019) ที่เสนอว่าการสร้างระบบอาหารที่ยั่งยืนต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นในระบบอาหารทางเลือก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าการผลิตอาหารปลอดภัยช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภคในชุมชน

2. อภิปรายผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือดำเนินการผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร พระสงฆ์ และผู้วิจัย ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก การเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการผลิตอาหารปลอดภัย และการทดลองปรับวิธีการเพาะปลูกในพื้นที่จริงของเกษตรกร กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้เกษตรกรเกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตอาหารกับสุขภาพของผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของตนเอง รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงหลักเมตตาในพระพุทธศาสนากับการปฏิบัติจริงในการทำเกษตรกรรม

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของคณะกรรมการภาคีความร่วมมือจังหวัดชัยภูมิ (2557) ที่ศึกษาโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพบว่าการสร้างระบบอาหารปลอดภัยจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถสะท้อนปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบว่าการจัดกิจกรรมสนทนา และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ช่วยให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการใช้สารเคมี และสามารถพัฒนาแนวทางการผลิตอาหารปลอดภัยที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาสัก เตชะชั้นหมาก และคณะ (2566) ที่ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหารระดับครัวเรือนและชุมชน ซึ่งพบว่ากิจกรรมสำคัญในการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยคือการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ การติดตามผลการดำเนินงาน และการสรุปบทเรียนจากการปฏิบัติจริง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิจัยครั้งนี้ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เกษตรกรได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตนเอง และแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาแนวทางการผลิตอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน รวมไปถึงงานวิจัยของ Plungsricharoensuk et al. (2017) ที่พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การตระหนักรู้ในปัญหา การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน การสรุปบทเรียน และการขยายผล ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกิจกรรมที่ดำเนินการในงานวิจัยครั้งนี้ที่เริ่มจากการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาการผลิตอาหาร ก่อนที่จะนำไปสู่การทดลองปฏิบัติจริงและการสะท้อนผลการเรียนรู้ในชุมชน ในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sitthisuntikul et al. (2019) ที่เสนอว่าการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของชุมชนต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการระบบอาหารของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมในงานวิจัยครั้งนี้จึงช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย

3. อภิปรายผลการนำเสนอรูปแบบการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาบริบทของชุมชน การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และการสังเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถพัฒนา รูปแบบการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วย 4

1. รูปแบบการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยผู้บริโภค
2. รูปแบบการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม
3. รูปแบบการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อตนเอง
4. รูปแบบการนำหลักเมตตามาบูรณาการในการสร้างอาหารปลอดภัยต่อชุมชน

ทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวสะท้อนบทบาทของเกษตรกรในฐานะผู้ผลิตอาหารที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นและต่อระบบนิเวศในสังคม การบูรณาการหลักเมตตาในกระบวนการผลิตอาหารจึงไม่ใช่เพียงแนวทาง

ทางเทคนิคด้านการเกษตร แต่เป็นกระบวนการพัฒนาความตระหนักรู้ทางจริยธรรมของเกษตรกรที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตอาหารให้มีความปลอดภัยมากขึ้น

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถพัฒนา Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรจากการตระหนักรู้ทางคุณธรรมสู่การปฏิบัติจริงในการผลิตอาหารปลอดภัย โมเดลดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. Metta Awareness การตระหนักรู้ในหลักเมตตาและความรับผิดชอบของผู้ผลิตอาหาร
2. Ethical Reflection การสะท้อนบทบาทของตนในฐานะผู้ผลิตอาหารที่ส่งผลต่อผู้อื่น
3. Ethical Food Practice การปรับพฤติกรรมการผลิตอาหารให้ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
4. Community Moral Learning การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน

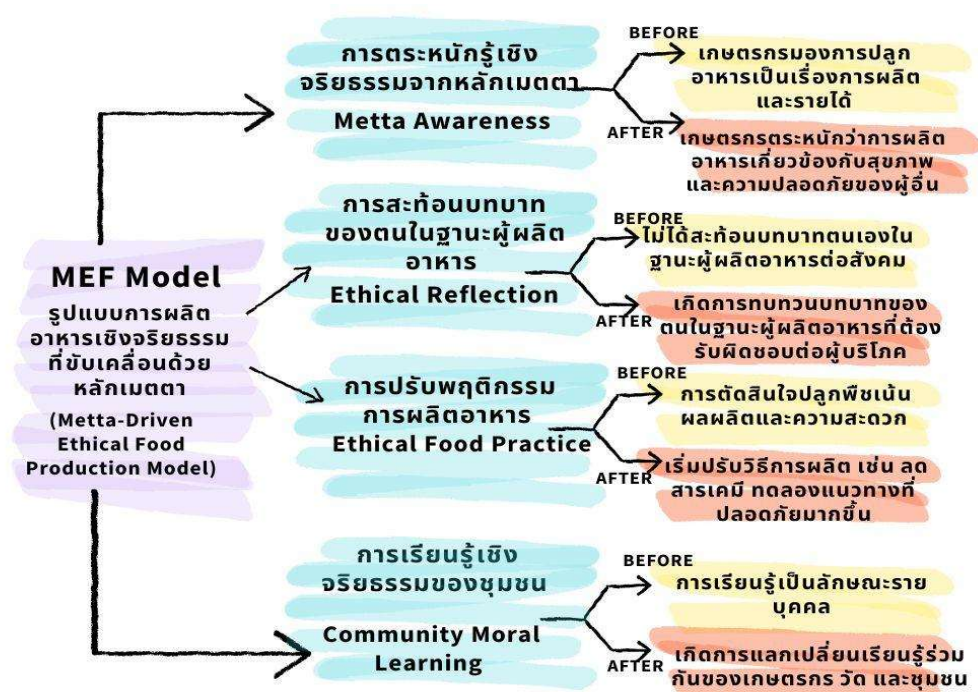
โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตอาหารของเกษตรกรไม่ได้เกิดจากความรู้ด้านเทคนิคทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจาก แรงจูงใจเชิงจริยธรรม (Moral Motivation) ที่มีรากฐานจากหลักเมตตาในพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยให้เกษตรกรตระหนักถึงผลกระทบของการผลิตอาหารต่อผู้อื่นและต่อสังคม

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยและความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยเฉพาะในประเด็นของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ กนกพร ตันวัฒนะ และคณิต เขียววิชัย (2562) ที่ศึกษารูปแบบชุมชนอาหารปลอดภัยของระบบการเกษตรที่สนับสนุนโดยชุมชนในพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งพบว่าการสร้างระบบอาหารปลอดภัยต้องอาศัยการรวมกลุ่มของผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบว่าการพัฒนาการผลิตอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนวัดหนองเสือเกิดขึ้นจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนเช่นเดียวกัน

ดังนั้น จุดเด่นที่สำคัญของงานวิจัยครั้งนี้คือ การนำหลักเมตตาในพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายและพัฒนาระบบการผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชนเกษตรกรรม โดยการสังเคราะห์ผลการวิจัยนำไปสู่การเสนอ Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งเป็นโมเดลที่อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตอาหารของเกษตรกรผ่านการตระหนักรู้ทางจริยธรรม การสะท้อนบทบาทของผู้ผลิตอาหาร การปรับพฤติกรรมการผลิต และการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร พระสงฆ์ และผู้วิจัย ทั้งในขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสะท้อนผล และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายกระบวนการพัฒนาการผลิตอาหารเชิงจริยธรรมในชุมชนเกษตรกรรม

ภาพที่ 1 MEF Model

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยจึงสามารถสังเคราะห์เป็น รูปแบบการผลิตอาหารเชิงจริยธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยหลักเมตตา (Metta-Driven Ethical Food Production Model) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ Metta Awareness, Ethical Reflection, Ethical Food Practice และ Community Moral Learning โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นกระบวนการพัฒนาจาก การตระหนักรู้ทางคุณธรรมของผู้ผลิตอาหาร สู่การปรับพฤติกรรมการผลิต และการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการผลิตอาหารปลอดภัยในบริบทของชุมชนเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน กล่าวอีกนัยหนึ่ง โมเดลนี้อธิบายว่าการผลิตอาหารปลอดภัยสามารถขับเคลื่อนได้ผ่าน กระบวนการเรียนรู้เชิงจริยธรรมของชุมชน ที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักเมตตาในการสร้างอาหารปลอดภัยของเกษตรกรชุมชนวัดหนองเสือ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี งานวิจัยนี้มีผลประโยชน์ในอนาคต ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือหน่วยงานด้านการพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมการบูรณาการหลักคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะหลักเมตตาในพระพุทธศาสนา เข้ากับนโยบายด้านการผลิตอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน

2) ควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือพื้นที่การเรียนรู้ด้านเกษตรปลอดภัยในชุมชน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในการพัฒนาการผลิตอาหารปลอดภัย

3) หน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่ส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานด้านการเกษตรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำ Metta-Driven Ethical Food Production Model (MEF Model) ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยของเกษตรกรในชุมชนอื่น ๆ โดยเน้นการสร้างความตระหนักรู้ทางจริยธรรมควบคู่กับการพัฒนาวิธีการผลิตอาหารที่ปลอดภัย

2) ชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรสามารถนำรูปแบบการบูรณาการหลักเมตตาทั้ง 4 มิติ ได้แก่ เมตตาต่อผู้บริโภค เมตตาต่อสิ่งแวดล้อม เมตตาต่อตนเอง และเมตตาต่อชุมชน ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมการผลิตอาหารปลอดภัยในพื้นที่ของตน

3) วัดหรือสถาบันทางศาสนาในชุมชนสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจริยธรรมและการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง โดยเชื่อมโยงหลักเมตตาและหลักสัมมาอาชีวะเข้ากับการทำเกษตรกรรมของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้ MEF Model ในชุมชนเกษตรกรรมอื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการนำโมเดลไปใช้และพัฒนา รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่าง ๆ

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงประเมินผลในระยะยาวเกี่ยวกับผลกระทบของการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ต่อพฤติกรรมการผลิตอาหารของเกษตรกร ความปลอดภัยของอาหาร และความยั่งยืนของระบบอาหารในชุมชน

3) ควรมีการศึกษาการบูรณาการหลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา เช่น หลักอหิงสา หลักสัมมาอาชีวะ หรือหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยหรือการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ตันวัฒนะ, & คณิต เขียววิชัย. (2562). รูปแบบชุมชนอาหารปลอดภัยของระบบการเกษตรที่สนับสนุนโดยชุมชนในพื้นที่ภาคกลาง. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 7(2), 85–99.
- กาสัก เตชะชั้นหมาก และคณะ. (2566). รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหารระดับครัวเรือนและชุมชนในจังหวัดลพบุรี. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(50), 311–324.
- คณะกรรมการภาคีความร่วมมือจังหวัดชัยภูมิ. (2557). *โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ* (รายงานการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จินดา หวังวรพงศ์ และคณะ. (2561). แนวทางพุทธวิธีอาหารปลอดภัยที่ยั่งยืนด้วยสัมมาอาชีวะสำหรับสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 14(1), 26–38.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2544). *แนวทางการผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดี (GMP)*. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.
- สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ. (2568). *NQI กับตัวอย่างห่วงโซ่การผลิตอาหารปลอดภัย จากฟาร์มจนถึงผู้บริโภค (Safe Food for Customers from Farm to Fork)*. <https://mx.nimt.or.th/?p=15803>
- SDG Move. (2021, June 10). *WHO ออกคู่มือวัดภาระโรคที่เกิดจากอาหารในระดับประเทศ เพื่อระบุความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัย*. <https://www.sdgmovement.com/2021/06/10/who-handbook-estimating-the-burden-of-foodborne-diseases/>
- Khuesai, T., Panthong, K., & Ratanakom, N. (2019). *Let's move beyond the limit to food security*. Institute of Health Systems Management, Prince of Songkla University.
- Plungsricharoensuk, P., Pathumcharoenwattana, W., & Nantananate, C. (2017). Community learning process to enhance food security: A case study of Ban Yang Dang, Khu Yai Mi Sub-district, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 2758–2774.
- Sitthisuntikul, K., Satienperakul, K., & Jolanun, B. (2019). Approaches to develop food security in the organic communities of Luang Neua Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 35(3), 63–72.

- Songklang, S., Namyotha, C., Mahaweerawat, U., Homjhampa, P., & Yangyuen, S. (2018). Community food security pattern and food safety management of Lad-Pattana Subdistrict, Mueang District, Mahasarakham Province. In *Proceedings of the 14th Mahasarakham University Research Conference* (pp. 266–272).
- Songsrirote, N. (2015). Food security and household management capacity of farmers under the Agricultural Land Reform Office in Mahasarakham Province. *NIDA Development Journal*, 55(1), 1–25.